

En flytande fråga – Om dagvatten i plan- och byggprocessen

Av: Ida Assarsson och Sandra Grillo

Det är allmänt känt att klimatförändringar är en verklighet. Det har uppmärksammats att intensivare regnhändelser och en högre havsvattennivå kommer att drabba Sverige, och Skåne i synnerhet. Många skånska kommuner har därför börjat ett klimatanpassningsarbete i liten skala genom att ta hand om dagvatten lokalt och begränsa bebyggelsen i utsatta områden. Parallellt arbetar många skånska kommuner för en förtätning av den bebyggda miljön. Utmaningen med förtätning ligger i att ju mer bebyggelse och infrastruktur det byggs desto mindre ytor för infiltration lämnas kvar och desto större tryck skapas på det befintliga avloppsledningsnätet när skyfall inträffar. Risken för översvämningar och kapacitetsbrist är stor om dessa frågor inte beaktas redan under planeringsskedet.

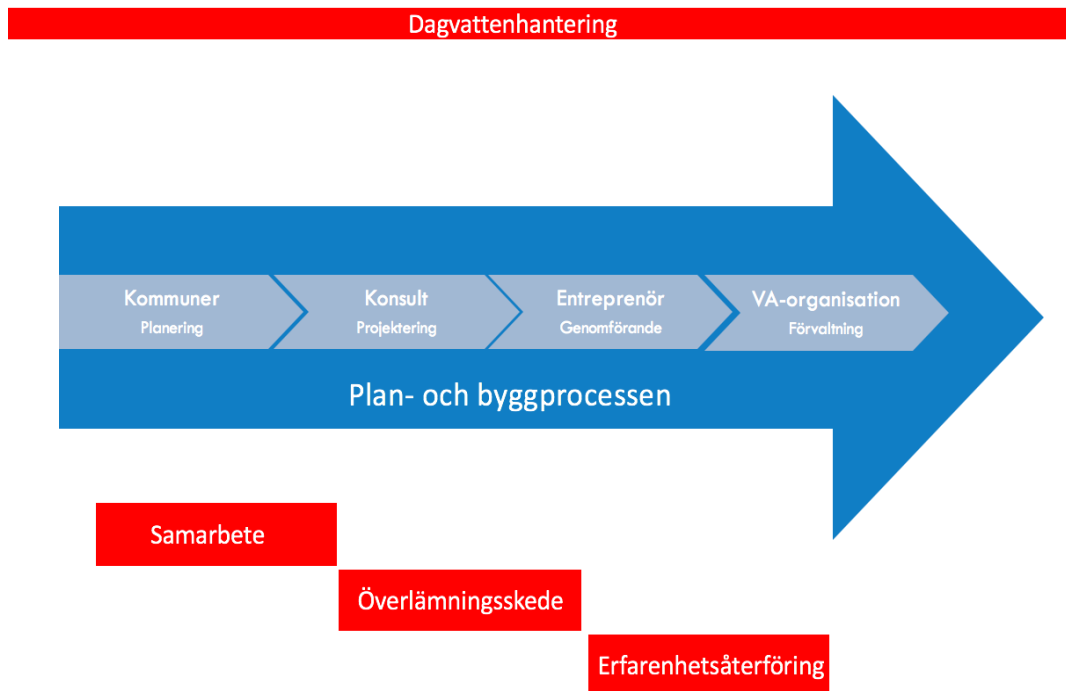
Plan- och byggprocessen

Kommunerna planerar hur mark- och vattenområden ska användas inom kommungränserna. Detta görs genom planprocessen vilken innefattar en planering genom en översiktsplan som är kommuntäckande, samt genom detaljplaner för att mer detaljerat kunna bestämma hur bebyggelse ska se ut. Efterföljande arbete involverar följande aktörer: konsulter, entreprenörer och förvaltare. Under projekteringsskedet tar konsulterna fram bygghandlingar som sedan används av entreprenörerna för att utföra projektet. Byggprocessen avslutas med förvaltningsskedet.

Examensarbetes syfte och metod

Denna studie syftar till att undersöka vilket utrymme dagvattenfrågan har i plan- och byggprocessen. Vidare avser studien att beskriva vilken roll respektive aktör har för att säkerställa en god dagvattenhantering när bebyggelse planeras, genomförs och förvaltas. Uppsatsen berör hur beställare, projektör, entreprenör och förvaltare kommunicerar och samarbetar. Fokus ligger emellertid på kommunernas arbete under planeringsskedet för att lyfta fram vilka förutsättningar kommuner och övriga inblandade arbetar under.

Det är framförallt under planeringsskedet som en röd tråd för dagvattenhantering ska skapas för att säkerställa ett gott utförande och funktion. Att detta inte alltid uppfylls kan bero på olika faktorer. Det har bland annat uppmärksammats att överlämningar, av handlingar mellan aktörerna, inte alltid är konsekventa i avseende på innehåll och leverans. Det finns därför ett behov av att lyfta fram var i plan- och byggprocessen vissa luckor uppstår och hur samarbetet, överlämningsskedena och erfarenhetsåterföring kan tydliggöras och effektiviseras, se figur 1. Därför avslutas examensarbetet med att belysa förbättringspotentialen.

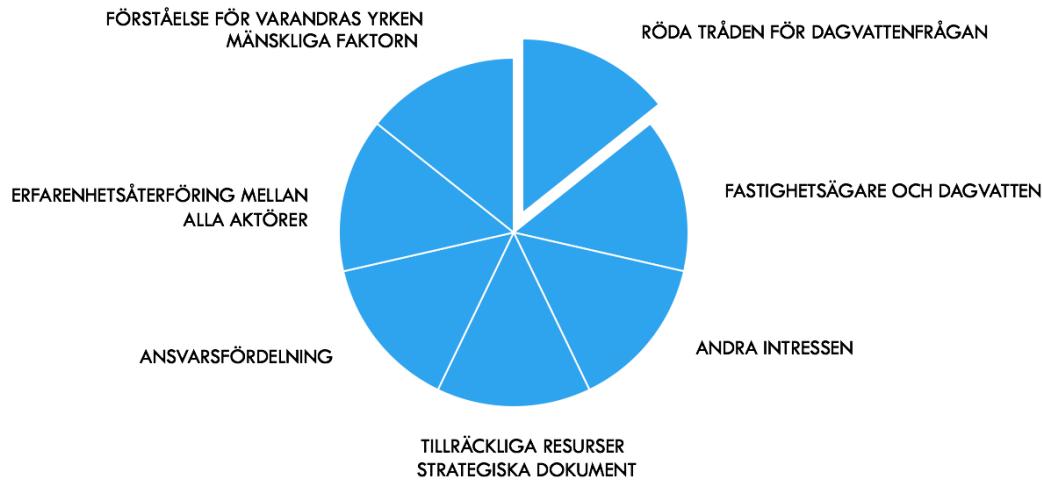
Figur 1. Dagvattenfrågan under hela plan- och byggprocessen samt de olika teman som har undersökts i studien.

Examensarbets resultat

Dagvattenhanteringsfrågan ska gå igenom hela plan- och byggprocessen innan den mynnar ut i ett färdigt byggnadsverk som befinner sig i förvaltningsskedet. Från kommunens vision om en anläggning till att den faktiskt finns kräver konsultarbete, byggentreprenör och VA-organisation som sköter anläggningen. Här är samarbete, överlämning samt erfarenhetsåterföring viktiga moment menar många informanter.

Intervjustudien visade att det råder kunskapsbrist och dålig erfarenhetsåterföring under många skeden vid planering, genomförande och förvaltning. Arbetet visar skillnader och luckor i ansvar och kompetens när ett bygg- och anläggningsprojekt överlämnas till nästa aktör. Ofullständig information vid överlämningar av handlingar är ett problem som har uppmärksammats av olika aktörer. Anledningarna som har uppmärksammats är brist på riktlinjer, rutiner och checklistor vilka har som syfte att tydliggöra och underlätta de olika processerna. Andra anledningar som har uppgetts vid dåligt samarbete är då de ansvariga har dålig personkemi och/eller olika ambitionsnivåer. Det har även påpekats att det har saknats förståelse för varandras yrken och förutsättningar. Ytterligare en faktor är att det uppstår intressekonflikter under alla skeden. Under planeringen kan det handla om förtätning och mer grönska medan projekteringsskedet präglas av olika intressen gällande tid och framtagna lösningar. Detta förstärker ett bristande samarbete då rutiner som vägleder hur aktörerna ska jobba och vilka frågor som ska beaktas saknas. Utöver detta anser många aktörer att den röda tråden för dagvattenhanteringen tappas redan i planeringsskedet då kommunerna saknar resurser och rätt kompetenser. Detta kan hända trots att dagvattenpolicys finns men det finns inte rutiner för att säkerställa att kunskapen sprids i organisationen. Dessutom upplever kommunerna att det är svårt att styra arbetet med dagvattenhanteringen på den privata marknaden och möjligheterna att påverka fastighetsägarna är liten då det saknas lagstöd.

I figuren nedan redogörs de återkommande teman från intervjustudien som har identifierats som avgörande faktorer för ett sammanhängande och effektivt arbete med dagvattenfrågan.

Figur 2. Avgörande faktorer under arbetet med dagvatten i plan- och byggprocessen.

Intervjustudien visade att det råder kunskapsbrist och dålig erfarenhetsåterföring under många skeden vid planering, genomförande och förvaltning. Arbetet visar skillnader och luckor i ansvar och kompetens när ett bygg- och anläggningsprojekt överlämnas till nästa aktör. Ofullständig information

Sammanfattningsvis framhäver de framtagna rekommendationerna vilken förbättringspotential de olika skeden under plan och byggprocessen har. Störst tyngd läggs på framtagandet av rutiner och checklistor som underlättar det praktiska arbetet kring dagvattenhantering såsom överlämningar av handlingar. För att motverka kunskapsbristen bör det finnas en arbetsgrupp med nyckelkompetenser. Även seminarium där så många aktörer som möjligt deltar för att ta del av varandras kunskap inom respektive skede. Exempelvis behöver konsulterna ta del av den praktiska kunskapen som entreprenören har. Mycket viktigt är också att det sker en erfarenhetsåterföring inom kommunen men även mellan de olika aktörerna. Det bör finnas en utvärdering av utförda projekt där fokus ligger på dåvarande samarbete samt hur väl en anläggning i drift fungerar.